

УДК 006.032/.033:336.1.003.3

І.В.Ховрак, к.е.н., **Я.Ю.Яковенко**,
Кременчуцький національний університет ім. М.Остроградського,
м. Кременчук

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА РОЗВИНЕНИХ КРАЇН ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

У статті розглянуто переваги впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності для учасників корпоративних відносин. Розкрито законодавче закріплення застосування міжнародних стандартів в Україні. Проаналізовано сучасний стан та основні перешкоди застосування МСФЗ в Україні. Особливу увагу приділено систематизації світового досвіду впровадження МСФЗ.

В статье рассмотрены преимущества внедрения международных стандартов финансовой отчетности для участников корпоративных отношений. Раскрыто законодательное закрепление применения международных стандартов в Украине. Проанализированы современное состояние и основные препятствия применения МСФО в Украине. Особое внимание уделено систематизации мирового опыта внедрения МСФО.

The paper considers the benefits of implementing International Financial Reporting Standards for the corporate relations. Reveals legislative strengthening the application of international standards in Ukraine. Current situation and main obstacles IFRS in Ukraine are analyzed in the paper. Particular attention is paid to systematic international experience implementing IFRS.

Ключові слова: міжнародні стандарти, фінансова звітність, корпоративний сектор, світовий досвід.

Посилення глобалізаційних та інтеграційних процесів, а також розширення зовнішньоторговельних зв'язків і наміри вітчизняних суб'єктів корпоративного сектора співпрацювати з європейськими країнами зумовлюють необхідність складання зрозумілої та прозорої фінансової звітності за міжнародними стандартами. Як показує досвід розвинених країн, впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) характеризується низкою переваг як для суб'єктів корпоративного сектора, так і для зовнішніх учасників корпоративних відносин, а саме: підвищення прозорості, надійності та зрозумілості інформації, отримання необхідної інформації для прийняття управлінських рішень; забезпечення порівнянності звітності з іншими суб'єктами корпоративного сектора, в тому числі з іноземними; активізація залучення іноземних інвестицій і позик, посилення правового захисту інвесторів та кредиторів; сприяння усуненню торговельних бар'єрів, а також виходу на зарубіжні ринки; престижність, забезпечення більшої довіри потенційних партнерів тощо.

Слідуючи світовим тенденціям, Україна розпочала процес реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності, зумовлений інтеграцією країни до ЄС. Першим кроком реформи стало Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2007 р. № 911-р «Про схвалення Стратегії застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні», що тлумачить міжнародні стандарти як сукупність стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які застосовуються у державах-членах ЄС відповідно до Регламенту Європейського парламенту і Ради ЄС від 19 липня 2002 р. № 1606/2002 [1]. У цей же час законодавче закріплення застосування МСФЗ в Україні відбулося нещодавно. Оновлений Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зобов'язує суб'єктів корпоративного сектора надавати річні звіти за МСФЗ з 1 січня 2012 року. Проте актуальним питанням для України залишається процес

обрання оптимального варіанту впровадження МСФЗ на основі світового досвіду.

Необхідність процесів уніфікації та стандартизації бухгалтерського обліку, фінансової звітності та статистики визнає більшість вітчизняних дослідників. Зокрема, Л.Ловінська [2] дослідила низку переваг застосування МСФЗ для фінансової звітності, Т.Кондрашова [3] та В.Жук [4] здійснили порівняння міжнародних та національних стандартів. Проте проведені наукові дослідження не повною мірою враховують досвід розвинених країн.

Метою дослідження є систематизація світового досвіду впровадження МСФЗ та виокремлення основних перешкод даного процесу в Україні.

На сьогодні переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами незаперечні для більшості учасників корпоративних відносин. Одночасно МСФЗ можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки і світових господарських зв'язків. На міжнародному рівні до створення МСФЗ, які базуються на загальних облікових принципах і єдиних стандартах фінансового обліку та звітності, залучено велику кількість організацій, основними з яких є: Комітет з міжнародних бухгалтерських стандартів (КМСБО); Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО); Міжнародна організація комісій з цінних паперів; Міжнародна федерація бухгалтерів; Організація Об'єднаних Націй; Організація економічного співробітництва та розвитку. Сьогодні у світовому масштабі конвергенція стандартів фінансової звітності на основі МСФЗ триває.

До кола суб'єктів господарювання, які обов'язково мають застосовувати МСФЗ в Україні, входять: з 2012 р. – публічні акціонерні товариства, банки, страховики; з 2013 р. – підприємства, які надають фінансові послуги, крім страхування та пенсійного забезпечення, а також здійснюють недержавне пенсійне забезпечення; з 2014 р. – підприємства, які провадять допоміжну діяльність у сферах фінансових послуг і страхування [5, с.144-145]. Всі інші суб'єкти господарювання мають право добровільно перейти на застосування МСФЗ. Варто наголосити, що за результатами дослідження практики застосування МСФЗ в Україні в 2012 р. 46% респондентів зауважили недоступність та незрозумілість інформації з МСФЗ, 75% опитуваних вказали, що застосування МСФЗ несвоєчасне [6]. Основними перешкодами застосування МСФЗ в Україні є:

- необхідність формування інституційних механізмів, що забезпечують скоординовану роботу щодо розроблення та впровадження МСФЗ і дотримання їх на міжнародному, регіональних і національних рівнях;
- необхідність правового впровадження МСФЗ в національну практику, а також чіткого розуміння сфери застосування МСФЗ на національному рівні;
- низький рівень прозорості функціонування суб'єктів корпоративного сектора, виведення коштів у офшорні зони;
- необхідність вирішення технічних питань, пов'язаних як зі специфікою самих МСФЗ, так і з національними особливостями; виникнення додаткових витрат внаслідок потреби у придбанні нового програмного забезпечення;
- недостатня пропозиція на ринку висококваліфікованих спеціалістів-практиків бухгалтерів, які можуть розуміти і застосовувати МСФЗ;
- слабкі конкурентні позиції вітчизняного сегменту аудиторських фірм щодо

супроводження під час переходу до МСФЗ;

- необхідність включення до посадових обов'язків працівників підрозділів додаткових функцій, пов'язаних зі збором додаткової інформації для МСФЗ [5, с.145-146; 7, с.128; 8, с.143].

Загалом, конвергенція стандартів фінансової звітності може відбуватися пакетно або постандартно [9]. Країни, що не мають достатньо розвинутого обліку та наукової школи, обирають пакетну конвергенцію. Наразі Україна обрала саме цей шлях впровадження, тобто прийняття вже існуючого набору стандартів без будь-яких поправок, на відміну від розвинених країн, які надають перевагу постандартній конвергенції. На нашу думку, це рішення було помилковим, оскільки повне прийняття означає застосування МСФЗ незалежно від обсягів діяльності та розмірів підприємств, через що витрати на ведення такого обліку можуть виявитися невиправдано завищеними. Окрім того, країна цілком покладається на РМСБО у розв'язанні виникаючих проблем та не має змоги захищати національні інтереси, якщо не має впливу на видавника стандартів. Також слідування методу повного прийняття не є прийнятним для використання в нашій країні, оскільки МСФЗ розроблені для розвинутих ринкових економік, а Україна поки що не відповідає такому рівню розвитку. В цілому, повне прийняття МСФЗ було обрано багатьма країнами, серед яких варто виділити:

1. Австралію та Нову Зеландію: національні стандарти еквівалентні МСФЗ, але деякі дати вступу в силу і перехідні положення відрізняються. Було скасовано інтерпретації стандартів, використовуються лише роз'яснення РМСБО. З 2005 р. в Австралії, а з 2007 р. в Новій Зеландії застосування МСФЗ для всіх лістингових корпоративних структур стало обов'язковим.

2. Канаду: з 2004 р. іноземним емітентам цінних паперів було дозволено використовувати МСФЗ без узгодження зі стандартами бухгалтерського обліку Канади. У січні 2006 р. Рада зі стандартів бухгалтерського обліку Канади дозволила перехід до фінансової звітності за МСФЗ для публічних корпоративних структур, зокрема банків та страхових компаній. З 1 січня 2011 р. в країні запровадили МСФЗ без інтерпретації та доопрацювань.

Слід зазначити, що існують й інші методи впровадження МСФЗ [10-12]: адаптація, опційне застосування та схвалення. Тому варто розглянути застосування перелічених методів на прикладі деяких розвинених країн.

Так, адаптаційний шлях впровадження МСФЗ, під час якого розробка національних стандартів враховує норми і правила МСФЗ, обрала:

- Китай: сучасні китайські стандарти бухгалтерського обліку, які набули чинності з 1 січня 2007 р., дуже близькі до МСФЗ. В країні діє власний Комітет зі стандартів бухгалтерського обліку;

- Японія: у березні 2005 р. Рада зі стандартів бухгалтерського обліку Японії та Рада з МСФЗ виступили з ініціативою прискорити конвергенцію між японськими та міжнародними стандартами, внаслідок чого було прискорено перегляд японських стандартів бухгалтерського обліку. Окрім того, у 2011 р. Рада зі стандартів бухгалтерського обліку Японії відрядила працівників національних регуляторів для роботи у РМСБО;

- Корея: оголосила про прийняття МСФЗ у березні 2007 р., з 2009 р. всім компаніям в країні, крім фінансових установ, було дозволено застосовувати МСФЗ, з 2011 р. використання МСФЗ стало обов'язковим для публічних компаній.

Поміркованість та виваженість дій щодо впровадження МСФЗ на прикладі Китаю, Японії та Кореї здатна підвищити якість та адекватність фінансової звітності. Тому досвід цих країн є доцільним для України.

Опційне застосування МСФЗ на сучасному етапі реформування обліку притаманне РФ, де передбачається вибір стандартів звітування: міжнародних чи локальних. Тому багато корпоративних структур продовжують подавати фінансові звіти відповідно до російських стандартів бухгалтерського обліку чи ведуть подвійну звітність, орієнтуючись не лише на міжнародні ринки, але і власний потужний внутрішній ринок. Проте з 2012 р. застосування МСФЗ є обов'язковими для публічних корпоративних структур, в тому числі банківських і страхових компаній. Основною проблемою України, у разі прийняття цього методу впровадження МСФЗ, є конкуренція міжнародних та національних стандартів, причому не на користь останніх.

Схвалення МСФЗ переважно відбувається у країнах ЄС, а національним розробником стандартів виступає Європейська консультативна група з фінансової звітності [10]. Проте цей метод впровадження має значний недолік: стандарти схвалюються пізніше за дату набуття ними чинності згідно з рішенням РМСБО.

Підводячи підсумки, необхідно відзначити, що переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами притаманні всім учасникам корпоративних відносин: внутрішнім та зовнішнім, національним та іноземним. Проте існує низка перешкод, пов'язаних з оновленням, перекладанням та тлумаченням міжнародних стандартів та забезпеченням кваліфікованим персоналом. Тому на сучасному етапі важливим є вивчення практики складання фінансової звітності різних країн світу з метою обрання найбільш оптимального методу впровадження МСФЗ в Україні. Оскільки міжнародні стандарти лише описують загальноприйняті правила подання інформації у фінансових звітах корпоративних структур, Україні слід брати активну участь у процесі обговорення розробки і впровадження стандартів та уникати пакетної конвергенції. Також варто розуміти, що впровадження МСФЗ потребує тривалого часу й значних зусиль.

Список використаних джерел:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.10.07 р. № 911-р «Про схвалення Стратегії застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні». - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>

2. Ловінська Л. Г. Бухгалтерський облік – інформаційне підґрунтя євроінтеграційних процесів в Україні / Л. Г. Ловінська // Економіка и управление. – 2009. – № 1. – С. 23–28.

3. Кондрашова Т. Міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку: порівняльна характеристика / Т. Кондрашова, О. Соболева // Економіка, 2009. – № 4. – С. 16–20.

4. Жук В. М. Реформування бухгалтерського обліку та звітності: стан та перспективи / В. М. Жук // Облік і фінанси АПК. – 2005. – № 3. – С. 4–14.

5. Замлинський В. А. Розвиток системи бухгалтерського обліку в умовах запровадження міжнародних стандартів / В. А. Замлинський // Зростання ролі бухгалтерського обліку в сучасній економіці: збірник тез та доповідей / Відпов. за вип. Б.В. Мельничук. – К.: ТОВ «Всеукраїнський інститут права і оцінки», 2013. – С. 143–147.

6. Дослідження практики застосування МСФЗ в Україні: експертне опитування. – [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://mba.com.ua/>

7. Кузіна Р. В. Гармонізація фінансової звітності: міжнародний досвід та українська практика / Р.В.Кузіна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12695/1/23_119-131_Vis721menegment.pdf

8. Діділовський О. М. Проблеми та перспективи застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні / О. М. Діділовський // Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 1 (19). – С. 142-146. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/618/1/142.pdf>

9. Пасько О. В. Глобальна конвергенція стандартів фінансової звітності: стан та перспективи // Облік та звітність – 2010. - №2 – с.45 – 50.

10. Пасько О. В. Роль національних регуляторів бухгалтерського обліку в сучасному світі / О. В. Пасько // Облік і фінанси АПК / Міжнародний ін-т аудиту. - К., 2011. - № 3. - С. 38-50.

11. Gilbert Gelard National standard setters: a new role in a globalizing world. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.iasplus.com/>

12. Stephen A. Zeff & Christopher W. Nobes Auditors' Affirmations of Compliance with IFRS around the World: An Exploratory Study. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ruf.rice.edu/>